

Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας
Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών

Θέματα Ιστορίας και Πολιτισμού

Ενότητα 9: Εβραϊκά Μνημεία, Πολεο-ιστορία
Θεσσαλονίκη

Αν. Καθηγήτρια: Ι. Βαμβακίδου
e-mail: ibambak@uowm.gr

Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ψηφιακά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Σκοπός

- Η ανάδειξη συγκρουσιακών θεμάτων στη διδασκαλία της Ιστορίας.

Ενότητες

- Οι Εβραίοι στη Θεσσαλονίκη διαχρονικά.
- Μνημεία.

Εβραίοι – Θεσσαλονίκη (1/4)

- Η διαδρομή των Εβραίων στη Θεσσαλονίκη χάνεται στα βάθη των αιώνων.
- Ο χρόνος της αρχικής εγκατάστασης των Εβραίων στη Θεσσαλονίκη ερευνάται.
- Ερευνητές πιστεύουν ότι από την εποχή της ίδρυσής της (315 π.Χ.) η Θεσσαλονίκη είχε και Εβραίους κατοίκους.
- Άλλοι θεωρούν ότι εγκαταστάθηκαν αρχικά στη Θεσσαλονίκη το 140 π.Χ. προερχόμενοι από την Αλεξάνδρεια.
- Εβραίοι στη Μακεδονία αναφέρονται στον Φλάβιο Ιώσηπο και σε διασωθέν γράμμα του 10ου μ.Χ. από τον Ηρώδη προς τον Καλλιγούλα.

Εβραίοι – Θεσσαλονίκη (2/4)

- Η παρουσία των Εβραίων στην Θεσσαλονίκη ήταν σημαντική, γιατί
  - κρατούσαν το μεγαλύτερο μέρος του εμπορίου και αποτελούσαν την πλειοψηφία του εργατικού πληθυσμού,
  - από απογραφή των Ελληνικών αρχών, την περίοδο μετά τις 26/10/1912 και την απελευθέρωση της Θεσσαλονίκης- αριθμούσαν τότε 61.439, έναντι 45.867 Μουσουλμάνων, 39.936 Ελλήνων και 10.600 ατόμων που ανήκαν σε άλλες εθνότητες.

Εβραίοι – Θεσσαλονίκη (3/4)

- Η εβραϊκή κοινότητα της Θεσσαλονίκης δέχτηκε πολλά χτυπήματα.
- Η πυρκαγιά του 1917 άφησε άστεγα 53.000 μέλη της κοινότητας.
- Το μεγαλύτερο πλήγμα ήταν τα αντιεβραϊκά μέτρα των Ναζί- από την απελευθέρωση του 1944 το 96% των μελών της Ισραηλιτικής κοινότητας της Θεσσαλονίκης έχει αφανιστεί (50.000 νεκροί).

Εβραίοι – Θεσσαλονίκη (4/4)

- Η ισχυρή παρουσία της Ισραηλιτικής κοινότητας στην Θεσσαλονίκη συνοδεύτηκε από σημαντικά αρχιτεκτονικά κτίσματα θρησκευτικού και εμπορικού ενδιαφέροντος, αλλά και κτίρια με μνημειακό χαρακτήρα που ανήκαν σε επιφανείς εβραϊκές οικογένειες.

Συναγωγές

Συναγωγή Μοναστηριωτών:

- Ιδρύθηκε με δωρεά της Ίντας Αροέστη και αφιερώθηκε στη μνήμη του συζύγου της Ισαάκ.

Πηγή:

[http:// www.jewishtoursgreece.gr/photogallery/photo23897/Synagogue%20of%20Monastir-Salonica.JPG](http://www.jewishtoursgreece.gr/photogallery/photo23897/Synagogue%20of%20Monastir-Salonica.JPG)

Συναγωγή Μοναστηριωτών (1/3)

- Στην ανέγερσή της συνέβαλλαν επίσης με δωρεές και οι οικογένειες που κατάγονταν από το Μοναστήρι των Σκοπίων και είχαν εγκατασταθεί στη Θεσσαλονίκη μετά τους Βαλκανικούς πολέμους και τον Α' παγκόσμιο πόλεμο.
- Η θεμελίωση της Συναγωγής Μοναστηριωτών έγινε το 1925.
- Τα εγκαίνιά της έγιναν το 1927.

Συναγωγή Μοναστηριωτών (2/3)

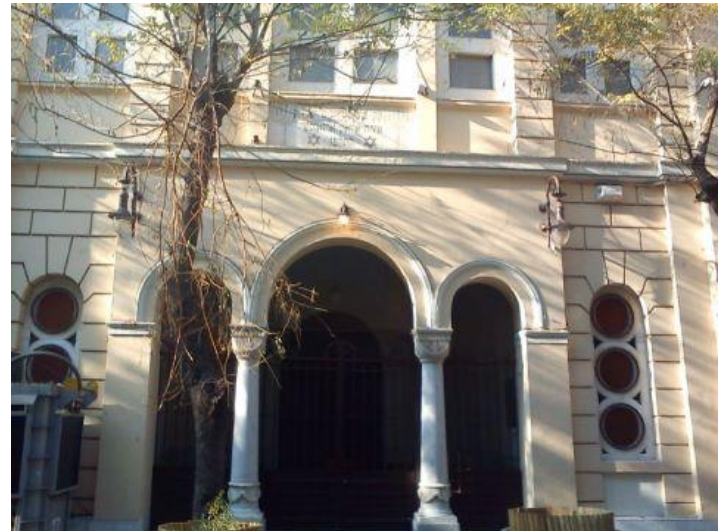
- Κατά τη Ναζιστική Κατοχή, η Συναγωγή Μοναστηριωτών ήταν το επίκεντρο του «γκέτο» που δημιουργήθηκε στο κέντρο της Θεσσαλονίκης.
- Όταν το σύνολο του εβραϊκού πληθυσμού εκτοπίσθηκε στα στρατόπεδα συγκέντρωσης.
- Η Συναγωγή χρησιμοποιήθηκε από τον Ερυθρό Σταυρό, σαν αποθήκη και γι' αυτό δεν καταστράφηκε από τους Ναζί.

Συναγωγή Μοναστηριωτών (3/3)

- Κατά τη Ναζιστική Κατοχή, η Συναγωγή Μοναστηριωτών ήταν το επίκεντρο του «γκέτο» που δημιουργήθηκε στο κέντρο της Θεσσαλονίκης.
- Όταν το σύνολο του εβραϊκού πληθυσμού εκτοπίστηκε στα στρατόπεδα συγκέντρωσης.
- Η Συναγωγή χρησιμοποιήθηκε από τον Ερυθρό Σταυρό, σαν αποθήκη και γι' αυτό δεν καταστράφηκε από τους Ναζί.

Συναγωγή Γιάντ Λεζικαρόν

- Εγκαινιάσθηκε το 1984.
- Είναι αφιερωμένη στη μνήμη των θυμάτων του Ολοκαυτώματος.

Πηγή:

[http:// www.hagalil.com/europa/griechenland/images/sikaron.jpg](http://www.hagalil.com/europa/griechenland/images/sikaron.jpg)

Συναγωγή Γιοσοούα Αβραάμ Σαλέμ

- Μικρή Συναγωγή, η οποία βρίσκεται μέσα στον οίκο ευγηρίας Σαούλ Μοδιάνο, για τις θρησκευτικές ανάγκες.

Γιαχουντί Χαμάμ (1/2)

- Οθωμανικής περιόδου, 16ος αιώνας.
- Οθωμανικό λουτρό, μικτό, σε χρήση από το 1912.
- Στα σημερινά “Λουλουδάδικα”.
- «Yahudi Hamami» = «Λουτρό των Εβραίων», επειδή κτίστηκε σε μία συνοικία, η οποία κατοικούνταν σχεδόν αποκλειστικά από Εβραίους.

Γιαχουντί Χαμάμ (2/2)

Αγορά Μοδιάνο (1/2)

- Χτίστηκε το 1922 από τον μηχανικό Ελί Μοδιάνο.
- Καλύπτει το οικοδομικό τετράγωνο μεταξύ των οδών: Αριστοτέλους, Ερμού, Κομνηνών, Βασ. Ηρακλείου.
- Σκεπαστή αγορά.
- Πυκνή διάταξη καταστημάτων, μέσα σε ένα συγκρότημα αποτελούμενο από πέντε στοές.

Αγορά Μοδιάνο (2/2)

- “Επέζησε” από το Β.Π.Π και τις μετέπειτα εξελίξεις.
- Ανοικοδομήθηκε μετά την πυρκαγιά του '17.

Πηγή: [http:// www.iefimerida.gr/sites/default/files/stoa1.jpg](http://www.iefimerida.gr/sites/default/files/stoa1.jpg)

Βίλες

- Βίλα Ιακώβ Μοδιάνο:
  - Χτίστηκε το 1906 (Βασιλίσσης Όλγας 68) ως κατοικία του Ιακώβ Μοδιάνο.
  - Το 1913 η βίλλα αγοράστηκε από τον Δήμο Θεσσαλονίκης και προσφέρθηκε για ανάκτορο στον Βασιλιά Κωνσταντίνο.
  - Κατά το Μεσοπόλεμο χρησιμοποιήθηκε ως κατοικία του εκάστοτε Γενικού Διοικητή Μακεδονίας.
  - Στέγασε την Στρατιωτική Ιατρική Σχολή.
  - Από το 1970 στεγάζει το Λαογραφικό Μουσείο.

Βίλα Μοδιάνο

Βίλα Αλλατίνη (1/3)

Βίλα Αλλατίνη (2/3)

- Βασιλίσης Όλγας 198.
- Τριώροφο κτίσμα του 19ου αιώνα (1888).
- Έργο του Ιταλού αρχιτέκτονα Βιταλιάνο Ποζέλι.
- Εξοχική κατοικία των Εβραίων Θεσσαλονικέων βιομηχάνων Αλλατίνη.
- Από το 1909 μέχρι το 1912 χρησιμοποιήθηκε ως κατοικία και φυλακή του σουλτάνου Αβδούλ Χαμίτ του Β', που εκθρονίστηκε από τους Νεότουρκους.

Βίλα Αλλατίνη (3/3)

- Το 1926 στέγασε το νεοϊδρυμένο τότε Πανεπιστήμιο της Θεσσαλονίκης,
- στον πόλεμο του 40-41 χρησιμοποιήθηκε ως νοσοκομείο.
- Σήμερα στη βίλλα Αλλατίνη, εδρεύει η Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Πηγή: [http://
cdn2.vtourist.com/1/3516036-
Old_Mansions-Thessaloniki.jpg](http://cdn2.vtourist.com/1/3516036-Old_Mansions-Thessaloniki.jpg)

Βίλα Μπιάνκα

- Βασιλίσσης Όλγας.
- Κτίριο του τέλους του 19^{ου} αιώνα.
- Έργο του αρχιτέκτονα Pietro Arrigoni για να στεγάσει την εύπορη οικογένεια της Θεσσαλονίκης Diaz – Fernandes.
- Μορφολογικά στοιχεία στα οποία κυριαρχεί το ρεύμα της Art – Nouveaux.
- Σήμερα χρησιμοποιείται ως χώρος του δικτύου Βαλκανικών πόλεων.

Πηγή: <http://philon.cheng.auth.gr/files/thessaloniki/Bianka.jpg>

Βίλα Μοντρώχ (1/2)

- Συμπληρώνει τους «πύργους» της Βασ. Όλγας.
- Κτίστηκε για τον Τούρκο μέραρχο Σεϊφουλάχ πασά, σε σχέδια του αρχιτέκτονα Ξ. Παιονίδη, το 1905.
- Είναι διώροφο, κεραμοσκεπές κτίσμα με ημιυπόγειο και σοφίτα. Χαρακτηριστική είναι η συνύπαρξη στοιχείων νεοκλασικών, αναγεννησιακών, baroque και art-nouveaux.
- Μεγάλο ενδιαφέρον θα βρει κανείς στον εσωτερικό ζωγραφικό διάκοσμο.
- Σήμερα στεγάζει τη Δημοτική Πινακοθήκη και το Ε' Δημοτικό διαμέρισμα.

Βίλα Μοντρώχ (2/2)

Έπαυλη Αχμέτ Καπαντζή (1/4)

Πηγή:

http://i188.photobucket.com/albums/z222/Ares_K_album/skyscraper/ahmkap.jpg

---

Έπαυλη Αχμέτ Καπαντζή (2/4)

- Στο νούμερο 108 της Βασιλίσσης Όλγας, σε μία έκταση 4 στρεμμάτων.
- Αποτελούμενη από δύο κτήρια, η αρχιτεκτονική των οποίων ανάγεται σε εκείνη των χωρών της Κεντρικής Ευρώπης.
- Το 1912 αποτέλεσε κατοικία του πρίγκιπα Νικολάου.
- Το 1917 εγκαταστάθηκε σε αυτήν ο πρωθυπουργός Ελευθέριος Βενιζέλος.
- Το 1928 περιήλθε στην ιδιοκτησία της Εθνικής Τράπεζας και μέχρι το 1972 -όποτε και εγκαταλείφθηκε- έχει αλλάξει πολλές χρήσεις.
- Από το 1997 στεγάζει το Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης και φιλοξενεί κυρίως εικαστικές εκθέσεις.

Έπαυλη Αχμέτ Καπαντζή (3/4)

- Χτίστηκε μεταξύ 1893 και 1895 από τον περίφημο, Ιταλό αρχιτέκτονα Pierro Arrigoni.
- Είχε πολλές χρήσεις: Σχολή Νοσοκόμων, κατά τον Β.Π.Π κατασχέθηκε από τους Γερμανούς, χρησιμοποιήθηκε και από τη Γκεσταπο, στεγάστηκαν οι υγειονομικές υπηρεσίες του Ερυθρού Σταυρού.
- Μέχρι το 1973 παραχωρήθηκε σε ορισμένες διοικητικές υπηρεσίες του ΝΑΤΟ.
- Σήμερα χρησιμοποιείται από τον Οργανισμό Ρυθμιστικού Θεσσαλονίκης, ενώ είναι ιδιοκτησία του Ερυθρού Σταυρού. Αρχιτεκτονικά το κτίριο ξεχωρίζει για το πλουραλισμό στη διακόσμηση του.

Έπαυλη Αχμέτ Καπαντζή (4/4)

- Συνδυάζει το εκλεκτικιστικό ύφος με στοιχεία λαϊκής αρχιτεκτονικής από τις Άλπεις, αλλά και βιεννέζικης αρχιτεκτονικής.
- Το συναρπαστικό είναι πως η εξωτερική τελειότητα του κτιρίου συνάδει απόλυτα με την εσωτερική.
- Σε κάθε όροφο (διώροφη) θα λέγαμε πως επικρατεί και διαφορετικός ρυθμός. Ξεχωρίζουν ωστόσο τα κλασικιστικά και τα ρομαντικά στοιχεία.

Μνημείο Ολοκαυτώματος (1/2)

Πηγή:

<http://>

www.thestival.gr/media/k2/items/cache/7989a2faf211a86e34fca3806d9f29e0_S.jpg

---

Μνημείο Ολοκαυτώματος (2/2)

- Το μνημείο προς τιμή των 50.000 Ελλήνων Εβραίων της Θεσσαλονίκης που μαρτύρησαν στα Ναζιστικά στρατόπεδα συγκέντρωσης.
- Σχεδιάστηκε από τους αδελφούς Glid και παριστάνει την επτάφωτο λυχνία και φλόγες με ένα πλέγμα ανθρώπινων σωμάτων.
- Αποκαλύφθηκε στη συμβολή των οδών Αλεξάνδρου Παπαναστασίου και Νέας Εγνατίας, στις 23 Νοεμβρίου 1997.
- Σήμερα βρίσκεται στην Πλατεία Ελευθερίας όπου μεταφέρθηκε το 2006.

Κέντρο Ιστορικής Διαδρομής Εβραϊσμού Θεσσαλονίκης

- Εγκαινιάστηκε το 1985, στα πλαίσια των εκδηλώσεων για τα 2300 χρόνια της Θεσσαλονίκης.
- Περιλαμβάνει μόνιμη έκθεση φωτογραφιών με θέματα από την ιστορία των Εβραίων της Θεσσαλονίκης (παραδοσιακές ενδυμασίες, συναγωγές, εβραϊκός τύπος, παραδοσιακά σπίτια και φιλανθρωπικά ιδρύματα, συνοικισμοί, ολοκαύτωμα).
- Διαρκή έκθεση 300 φωτογραφιών και χαρτών της περιόδου 1880-1943, με θέματα από την ζωή των Εβραίων της Θεσσαλονίκης, και μικρή πτέρυγα μουσείου, όπου εκτίθενται εβραϊκά λατρευτικά αντικείμενα, παλαιές εβραϊκές εφημερίδες και εκδόσεις.

Εβραϊκό Μουσείο Θεσσαλονίκης (1/2)

- Δημιουργήθηκε το 2001 με σκοπό να καταγράψει την Σεφαραδίτικη κληρονομιά έτσι όπως αυτή εξελίχθηκε μετά τον ερχομό τους στον ελλαδικό χώρο, ύστερα από το διωγμό τους από την Ισπανία τον 15ο αι.
- Το Μουσείο προσπαθεί να αναδείξει την ιστορία αυτού του λαού στο χώρο ενός κτιρίου που ακαινίστηκε από την πολιτιστική Πρωτεύουσα «Θεσσαλονίκη 1997».
- Την είσοδο και στον ισόγειο χώρο ο επισκέπτης μπορεί να δει ένα μεγάλο αριθμό από επιτύμβιες στήλες που διασώθηκαν από τις 32 συναγωγές της πόλης που καταστράφηκαν κατά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο και από τη μεγάλη νεκρόπολη που εκτείνονταν ανατολικά από τα τείχη.
- Μέχρι την καταστροφή του το 1942, το Εβραϊκό νεκροταφείο ήταν το σημαντικότερο στην περιοχή της Εγγύς Ανατολής με πάνω από 300.000 επιτύμβιες πλάκες.

Εβραϊκό Μουσείο Θεσσαλονίκης (2/2)

- Στη στοά του πρώτου ορόφου παρουσιάζεται η ιστορία της εβραϊκής παρουσίας στη Θεσσαλονίκη από τον 3ο αιώνα π. Χ. έως τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο.
- Στους υπόλοιπους χώρους εκτίθενται διάφορα θρησκευτικά και τελετουργικά σκεύη βιβλία, έγγραφα φορεσιές και χρηστικά αντικείμενα της καθημερινότητας.
- Σε ειδική αίθουσα γίνεται ιδιαίτερη μνεία στην εποχή του ολοκαυτώματος, η οποία είναι πλαισιωμένη από ένα πλούσιο φωτογραφικό υλικό καθώς και κείμενα ενημερωτικά.
- Στο Μουσείο λειτουργεί επίσης και βιβλιοθήκη ενώ στο άμεσο μέλλον σκοπεύουν και στην ίδρυση ενός κέντρου οπτικοακουστικής συλλογής και αρχείου.

Τέλος Ενότητας

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Σημείωμα Αναφοράς

- Copyright Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας, Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών, Βαμβακίδου Ιφιγένεια. «Θέματα Ιστορίας και Πολιτισμού». Έκδοση: 1.0. Φλώρινα 2015. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση: <https://eclass.uowm.gr/courses/NURED270/>

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά, Όχι Παράγωγα Έργα Μη Εμπορική Χρήση 4.0 [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>

Ως Μη Εμπορική ορίζεται η χρήση:

- που δεν περιλαμβάνει άμεσο ή έμμεσο οικονομικό όφελος από την χρήση του έργου για το διανομέα του έργου και αδειοδόχο
- που δεν περιλαμβάνει οικονομική συναλλαγή ως προϋπόθεση για τη χρήση ή πρόσβαση στο έργο
- που δεν προσπορίζει στο διανομέα του έργου και αδειοδόχο έμμεσο οικονομικό

Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων

Το Έργο αυτό κάνει χρήση των ακόλουθων έργων:

Εικόνες/Σχήματα/Διαγράμματα/Φωτογραφίες

- <http://www.jewishtoursgreece.gr/photogallery/photo23897/Synagogue%20of%20Monastir-Salonica.JPG>
- <http://www.iefimerida.gr/sites/default/files/stoa1.jpg>
- <http://www.hagalil.com/europa/griechenland/images/sikaron.jpg>
- http://cdn2.vtourist.com/1/3516036-Old_Mansions-Thessaloniki.jpg
- <http://philon.cheng.auth.gr/files/thessaloniki/Bianka.jpg>
- http://i188.photobucket.com/albums/z222/Ares_K_album/skyscraper/ahmkap.jpg
- http://www.thestival.gr/media/k2/items/cache/7989a2faf211a86e34fca3806d9f29e0_S.jpg

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

